

УДК 364.044.2
Баршацька Г.Ю.¹

¹ канд. соц. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

АКТУАЛЬНИЙ СТАН ЯКОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Реалізація стратегічного курсу на досягнення в Україні європейських стандартів життя має ґрунтуватися насамперед не на екстенсивному збільшенні обсягів соціальних видатків бюджету та розширенні спектру напрямів соціального забезпечення, а на радикальному підвищенні якості та ефективності надання послуг соціальної сфери. Лише в разі вжиття дієвих заходів у цьому напрямі видається можливим органічне поєднання завдань стимулювання економічного зростання та посилення його соціальної складової.

Слід констатувати, що перехід до ринкових методів господарювання в Україні досі майже не поширювався на реформування системи послуг соціальної сфери. Вона залишається побудованою за принципом утримання постачальників, а не купівлі конкретних послуг. Підвищення адресності та якості надання соціальних послуг при раціональному використанні бюджетних коштів є одним із пріоритетів реформування системи соціального обслуговування України.

Проте головним недоліком існуючої системи є відсутність ринкової конкуренції. Споживачі послуг соціальної сфери позбавлені можливості вибору постачальника, сам постачальник позбавлений стимулів підтримання на належному рівні й підвищення доступності та якості послуги.

Наявний стан системи надання соціальних послуг відзначається низкою вад, зокрема:

1. Надмірний обсяг та термінологічна неузгодженість чинного соціального законодавства. Нормативні документи у сфері надання соціальних послуг відзначаються неадекватністю термінологічного апарату, розмитістю визначень функцій, цілей і напрямів роботи відповідних органів і служб

2. Неадекватність застосування понять «норма», «норматив» та «стандарт» у сфері надання соціальних послуг. Чинне законодавство дає суперечливі визначення базових для соціальної сфери понять «норма», «норматив» та «стандарт», що унеможливує як визначення переліку мінімального обсягу послуг, що має фінансуватися державою, так і вироблення чітких критеріїв оцінювання якості соціальної роботи.

В Україні базовим державним соціальним стандартом є прожитковий мінімум, що суперечить самому поняттю «стандарт». Мінімальний набір послуг та фізіологічна норма харчування не можуть задовольнити «основні соціальні та культурні потреби особистості», особливо враховуючи той факт, що до прожиткового мінімуму прив'язані соціальні гарантії, які зазвичай є нижчими за нього, тобто взагалі не можуть вважатися «нормою».

3. Фінансування закладів соціального обслуговування осіб, які перебувають на утриманні держави. Фінансування закладів соціального обслуговування осіб, які перебувають на утриманні держави, а не безпосереднього надання соціальних послуг конкретним особам та сім'ям, які їх потребують.

4. Слабкість застосування технології замовлення на соціальне обслуговування. Втілення технології замовлення створює для органів місцевої влади вагомий інструмент реалізації місцевої і регіональної стратегій соціальної політики.

Разом з тим, існує низка суттєвих проблем, які ускладнюють застосування технології замовлення на соціальне обслуговування в Україні:

- відсутність у замовників досвіду формування технічних завдань на надання послуг соціальної сфери за відсутності стандартів і протоколів надання більшості таких послуг;
- невірний вибір цільової групи отримувачів послуг (відсутність механізмів забезпечення реальної адресності надання);
- невірний вибір послуг (відсутність маркетингового дослідження попиту на соціальні послуги);
- низькі управлінська й контрактна культура та дисципліна постачальників послуг;
- пряма чи прихована протидія з боку нинішніх постачальників послуг, зацікавлених у збереженні непрозорих механізмів фінансування;
- недостатньо виражена суб'єктність замовників послуг соціальної сфери через незавершеність формування сучасної структури самоорганізації місцевих територіальних громад;
- неврегульованість статусу неприбуткових організацій, які здійснюють надання послуг соціальної сфери (ці організації можуть надавати послуги лише шляхом створення підприємств, втрачаючи тим самим статус неприбутковості).

Така ситуація вимагає вжиття заходів щодо оптимізації системи соціального захисту населення в руслі нової соціальної політики, зокрема пошуку нових форм соціальної роботи та нових видів соціальних послуг.